

بررسی تاثیر به کارگیری آموزش الکترونیکی بر اشتیاق تحصیلی فراگیران در دوران کرونا

چکیده

هدف اصلی این پژوهش بررسی تاثیر به کارگیری آموزش الکترونیکی بر اشتیاق تحصیلی فراگیران در دوران کرونا است. به دلیل اهمیت تداوم اشتیاق تحصیلی جهت استمرار فرآیند آموزش در دوران پسا کرونا، نقش فناوری های نوین آموزشی از جمله آموزش الکترونیکی، که خود شامل بخش های گوناگونی از جمله کتاب های الکترونیکی است، در این مقاله مورد بررسی قرار گرفته است. در مقاله حاضر سعی بر آن شده است تا با روش توصیفی- تحلیلی و استناد به منابع معتبر داخلی و خارجی ضمن تاکید بر اهمیت وجود اشتیاق تحصیلی در فراگیران، آموزش الکترونیکی به عنوان عاملی موثر در این راستا معرفی شود. نتایج به دست آمده نشان می دهد با توجه به تجربه به کارگیری گسترده آموزش الکترونیکی در دوران شیوع کرونا و همچنین انعطاف پذیری بالای فناوری های نوین آموزشی می توان گامی جهت ارتقا اشتیاق تحصیلی فراگیران برداشت و بدین ترتیب شاهد ایجاد تحولی نو در سیستم آموزشی کشور بود.

کلید واژه

آموزش الکترونیکی - اشتیاق تحصیلی - فناوری های نوین - دوران کرونا

۱. مقدمه

شناخت عوامل موثر بر عملکرد و پیشرفت تحصیلی دانش آموزان، رویکردی مناسب در جهت برنامه ریزی برنامه های آموزشی به وجود می آورد تا به وسیله آن بتوان هم برای توسعه آموزشی مورد نظر و هم برای دانش آموزان بهترین نتایج ممکن را رقم زد (قدم پور، پیربلوطی، حسونند و خلیلی گشنیگانی، ۱۳۹۶). از آنجا که تحقق تجارب پیشرفت، شگرف در موقعیت های تحصیلی نیازمند پاسخ دهی به ردیف های متفاوتی از مطالبات و تکالیف انگیزاننده و چالش انگیز است؛ بنابراین، استفاده از مفهوم اشتیاق تحصیلی در محیط های تحصیلی ایده دفاع پذیری می باشد (عبدالله پور و شکری، ۱۳۹۴). توسعه و پیشرفت بشر امروز، وابسته به تلاش اندیشمندان و قدرت خلاقانه ی ذهن و اندیشه ی بارور آنهاست. بنابراین کشوری می تواند در عرصه های اجتماعی، علمی، فنی و فرهنگی رتبه ای را احراز کند که بتواند انسان هایی خلاق را تربیت کند (رستمی و همکاران، ۱۳۹۵). تعلیم و تربیت فرایندی دامنہ دار و چندبعدی است و تحقق اهداف آن مستلزم نگاه همه جانبه به عوامل زمینه ای، فردی و بین فردی است که در جریان پیشرفت تحصیلی مداخله می کند. یکی از ضرورت های نظام آموزشی موفقیت در ادامه و گسترش مهارت های تحصیلی لازم در دانش آموزان است. بدون

شک شناخت عوامل مؤثر در پیشرفت تحصیلی از اساسی ترین اهداف هر نظام آموزشی است. متغیرها و عوامل زیادی در پیشرفت تحصیلی دانش آموزان مؤثرند. یکی از این متغیرها انگیزش تحصیلی است (هاشمی، خروطی، ۱۳۹۹، ص ۱۴۷ تا ص ۱۶۲). مطالعات انجام شده نشان می دهد که فناوری می تواند به برطرف کردن کاستی ها و نواقص حال حاضر نظام آموزش و پرورش کمک کند و همگام با توسعه جوامع جهانی، ضمن تحقق هدف های ارزشی چون برقراری عدالت آموزشی کیفیت فرآیند یاددهی و یادگیری را برای همه افراد از جمله مدیران ارتقاء دهد (کفاش، ۲۰۱۱، ص ۸ تا ص ۱۷). در این مقاله در تلاشیم تا با معرفی بهتر آموزش الکترونیکی به عنوان یکی از فناوری های نوین آموزشی، ظرفیت های آن را برای افزایش اشتیاق تحصیلی در فراگیران بررسی کنیم.

۲. روش پژوهش

روش پژوهش در مقاله حاضر، توصیفی - تحلیلی است که منظور از این روش؛ توصیف و تفسیر شرایط و روابط موجود می باشد. در حقیقت در این روش وضعیت کنونی پدیده یا موضوعی مورد مطالعه قرار می گیرد. پژوهش های کیفی به شیوه تحقیق توصیفی - تحلیلی به پنج روش؛ پیمایشی، همبستگی، اقدام پژوهشی، پس رویدادی و بررسی موردی تقسیم می شود که در این مقاله از روش تحقیق توصیفی - تحلیلی بررسی موردی استفاده شده است که این نوع تحقیق عبارتند از مطالعه یک مورد یا یک موضوع، و کاوش عمیق در مورد آن که در واقع در این نوع تحقیقات سعی می شود از جهات مختلف هر پدیده یا موضوعی را مورد بررسی قرار دهند (حافظی نیا، ۱۳۸۷، ۲۴).

۳. یافته های تحقیق

۳،۱ اشتیاق تحصیلی

پیشرفت تحصیلی دانش آموزان و عوامل مرتبط با آن همواره از اولویت های آموزش و پرورش و از مسائل مورد توجه مدیران است. یکی از عوامل کلیدی مؤثر در موفقیت دانش آموزان، مفهوم اشتیاق تحصیلی است (والکر، ۲۰۱۴). اشتیاق تحصیلی، یکی از انواع اشتیاق است که به میزان انرژی که یک یادگیرنده برای انجام کارهای تحصیلی خود صرف می کند و نیز به میزان اثربخشی

و کارایی حاصل شده، اطلاق می شود (ماسالچ، شافلی و لیتز، ۲۰۰۱). اشتیاق تحصیلی معمولاً به عنوان ساختار انگیزشی به کار برده می شود که منعکس کننده تعهد یادگیرنده نسبت به تحصیل است (لی و شوت، ۲۰۱۰؛ فریدریکس، بلومنفیلد و پاریس، ۲۰۰۴). اشتیاق تحصیلی را به عنوان سرمایه روانی دانش آموزان و تلاش مستقیم آنها برای یادگیری و کسب مهارت ها و تمایل به ارتقاء سطح موفقیت ها تعریف کرده اند که می تواند منجر به مشارکت مؤثر در فعالیت های مدرسه، شرکت در فعالیت های کلاسی، سازگاری با فرهنگ مدرسه و رابطه مناسب با معلمان و سایر دانش آموزان شود (شاری، یوسف، غزالی، اوسمان، داذیر، ۲۰۱۴) شاخص های اصلی اشتیاق تحصیلی عبارت اند از مشارکت در فعالیت های مرتبط با تحصیل، دستیابی به نمرات بالا، میزان صرف وقت برای انجام تکالیف درسی و حجم تکالیف انجام و اتمام یافته است (دالزن، سرتوری، چرخابی و دپالو، ۲۰۱۵). همچنین اشتیاق روانشناختی نیز با رفتارهای مرتبط با سازگاری مدرسه ای از جمله ثبات روی تکالیف، مشارکت و حضور در کلاس مرتبط بوده است (گودینوو، ۱۹۹۳؛ وانگ، وایلت و اکلز، ۲۰۱۱). عوامل مختلفی بر اشتیاق تحصیلی تأثیر می گذارد که می توان به عوامل مختلفی مانند سرزندگی تحصیلی تدریس تحول آفرین و خودکارآمدی تحصیلی اشاره کرد (نولند و ریچارد، ۲۰۱۴؛ اکساویر، میچل، کارمن و کووربیس، ۲۰۱۷؛ بالکیس، ۲۰۱۳). یکی از مهمترین عوامل تأثیر گذار بر اشتیاق تحصیلی والدین فراگیر هستند. هنگامی که دانش آموزان یک رابطه خوب و سازنده با والدین برقرار می کنند، می توانند انتقال موفقیت آمیزی از مدرسه به آموزش عالی داشته باشند. حمایت پدر و مادر از دانش آموز یک منبع مهم برای اشتیاق تحصیلی و موفقیت مستمر در آموزش است (وانگ و اکلز، ۲۰۱۲). در واقع میزان تحصیلات پدر و مادر، آشنایی آنان با سیستم آموزشی و منابع درسی، حمایت های مالی آنان برای تأمین امکانات آموزشی مورد نیاز فراگیر عوامل بسیار مهمی هستند که به طور قابل توجهی در میزان اشتیاق تحصیلی فراگیر برای ادامه تحصیل و یا یادگیری هر چه بیشتر مفاهیم تدریس شده در مدارس و دانشگاه ها سهم دارند. در این راستا قصد داریم به بررسی این موضوع بپردازیم که با توجه به

Maslach, Schuafli & Leiter^۲

Shute^۳

Fredricks, Blumenfeld & Paris^۴

Shaaria, Yusoffb, Ghazalic, Osmand, Dzahir^۵

Dolzan, Sartori, Charkhabi & De Paola^۶

Goodenow^۷

Wang, Willett & Eccles^۸

Xavier, Michelle, Carmen & Covarrubias^۹

تجربه به کارگیری گسترده آموزش الکترونیکی در دوران همه گیری کرونا ، آیا می توان از ظرفیت های آموزش الکترونیکی جهت افزایش اشتیاق تحصیلی فراگیران استفاده کرد؟ برای پاسخ دادن به این پرسش باید ابتدا با ویژگی های آموزش الکترونیکی آشنا شویم.

۳,۲ آموزش الکترونیکی نمونه ای از فناوری نوین آموزشی

در عصر حاضر فناوری اطلاعات و ارتباطات نقش سازنده و مکملی در افزایش کیفیت یادگیری و فرایند تدریس داشته است (جگده، ۲۰۰۸) فناوری ها به عنوان رویکردهای نوین مکمل آموزش هستند نه جایگزین آن، هدف از توسعه آن ها بهبود و کارآمدتر ساختن منابع آموزش و پرورش به ویژه منابع انسانی است (محمدی، ۲۰۱۰) یکی از مهم ترین اجزاء فناوری اطلاعات، فناوری آموزشی است فناوری آموزشی عبارت است از مجموعه روش ها و دستورالعمل هایی که با استفاده از یافته های علمی برای حل مسایل آموزشی اعم از طرح، اجرا و ارزشیابی در برنامه های آموزشی به کار گرفته می شود (فردانش، ۱۳۹۰) در این میان چشم انداز تحول بنیادین در نظام آموزشی کشور برای ارتقای سطح کیفی آموزشی بر بهره مندی از فناوری های نوین آموزشی توسط دبیران و بر تولید و به کارگیری محتوای الکترونیکی، در بست و گسترش فناوری ارتباطی با نقش محوری معلم تأکید دارد (زمانی، ۲۰۱۴) آموزش الکترونیکی به هر نوع دوره و آموزشی اطلاق می شود که به شکلی غیر از روش های حضوری و رو در رو انجام گیرد. محتویات دروس ممکن است از طریق اینترنت و یا استفاده از ویدئو و تصاویر فعال و متعامل دو طرفه انتقال یابند. همچنین تلویزیون های کابلی یا ماهواره ای می توانند رسانه انتقال دهنده این مواد درسی باشند و یا می توان مواد درسی را روی سی دی و دی وی دی و یا نوار ویدئو در اختیار داشت و یا ترکیبی از موارد بالا را به کار گرفت (گاریدو؛ اناندا؛ اسپنا، ۲۰۰۸، ص ۷۳۳ تا ص ۷۴۳). به نظر می رسد که کتاب های الکترونیکی بخش جدایی ناپذیر آموزش الکترونیکی هستند. ویژگی اصلی کتاب الکترونیک، ماهیت پویا، تعاملی و انعطاف پذیری آن است. امروزه نه تنها مجلات بی شماری در قالب الکترونیکی در کنار نسخه چاپی خود منتشر می شوند، بلکه کتاب های بسیاری در موضوع های گوناگون به شکل الکترونیکی درآمده اند (فهیمی فر؛ غائبی، ۱۳۸۸) در کتاب های درسی معمولی،

---

jegade ^{۱۰}

Garrido ^{۱۱}

Onaindia ^{۱۲}

Sapena ^{۱۳}

مطالب و محتوای درسی به صورت ایستا ارائه می شوند، در صورتی که در کتاب الکترونیک مطالب به صورت متحرک یا چشمک زن، تغییر رنگ یک عبارت و در نهایت جذابیت برای جلب توجه بیشتر ارائه می شوند که این خود در ایجاد انگیزه بیشتر مؤثر است (بوج، ۲۰۱۴) همانطور که اشاره شد فناوری های نوین آموزشی نظیر آموزش الکترونیکی که خود شامل بخش های متنوع شامل کتاب های الکترونیکی است به علت ویژگی های منحصر به فرد خود، می توانند انگیزه فراگیر را برای مطالعه دروس افزایش دهند.

۴. نتیجه گیری

خلاقیت در همه عرصه های بشری می تواند در راستای بهبود و تعالی تجلی یابد و این در آموزش تنها یک مزیت و محبوبیت نیست بلکه یک ضرورت است. نخست به خاطر آن که ظهور گرایش های مختلف در بردارنده راه حل های جایگزین برای یک مسأله حداقل به روشی است که یادگیرندگان یاد می گیرند چگونه تفکر کنند (ریدیکر، ۲۰۰۸). در راستای افزایش خلاقیت اشتیاق تحصیلی به عنوان یک پیش نیاز مهم مطرح می شود. همانطور که در مقاله ذکر شد استفاده از فناوری های نوین آموزشی می تواند در این زمینه به ما یاری دهد. فناوری های نوین آموزشی نیاز به محیطی برای به کارگیری دارند محیطی که در آن معلم و فراگیران بتوانند همزمان در راستا افزایش بازده آموزشی و اشتیاق تحصیلی از این امکانات استفاده کنند این محیط غالباً تحت عنوان مدارس هوشمند تعریف می شود. مدارس هوشمند سازمانی است که یادگیرنده در آن نسلی خلاق و توانمند در عرصه های زندگی و توانا در خلق دانش تربیت می شود. این مدارس از جمله نیازمندی های جوامع دانش محور هستند و رویکردهای توسعه مهارت های دانش و خلاقیت دانش آموزان را به دنبال دارند. این مدارس در جهت ایجاد محیط یاددهی-یادگیری و بهبود نظام مدیریتی مدرسه و تربیت دانش آموزان پژوهنده و خلاق طراحی شده است (ادیب و همکاران، ۱۳۹۴). در این میان به نظر می رسد نقش معلمان برای هدایت تحصیلی فراگیران جهت استفاده مناسب از فناوری های نوین آموزشی بسیار پر رنگ باشد. در واقع معلمان نقش ورودی برای دانش آموزان را برای درک هر چه بهتر مدارس هوشمند و فناوری اطلاعات بازی می کنند (ادیب و همکاران، ۱۳۹۴). بنابراین می توان با فراهم کردن امکانات آموزشی مناسب در یک

محیط آموزشی نظیر مدارس هوشمند گام مهمی در راستا افزایش اشتیاق تحصیلی فراگیران برداشت که این گام بی تردید سبب رشد و شکوفایی آموزشی کشور می شود.

۵. منابع

۵,۱ منابع فارسی

ادیب، یوسف. رادسلیمانی، لیلا. عظیمی، محمد. (۱۳۹۴) تأثیر هوشمند سازی مدارس در تعامل با نگرش به فناوری اطلاعات و ارتباطات بر ارتقا فرآیند یاددهی یادگیری و خودکارآمدی تحصیلی. فصلنامه علمی پژوهشی رهیافتی نو در مدیریت آموزشی. ۶(۱). پیایی ۲۱، ۲۱-۴۲.

حافظی نیا، محمدرضا. (۱۳۸۷). مقدمه ای بر روش تحقیق در علوم انسانی. انتشارات سمت.

رستمی، کاوه، فیاض، ایراندخت. قاسمی، امید. (۱۳۹۵) تأثیر داستان های فکری فیلیپ کم بر رشد خلاقیت کودکان دوره آمادگی شهر تهران. فصلنامه روانشناسی تربیتی. دانشگاه علامه طباطبائی تهران. ۱۲(۴۱)، ۱۳-۱.

فردانش، هاشم. (۱۳۹۰). مبانی نظری تکنولوژی آموزشی. چاپ دوازدهم. تهران. انتشارات سمت.

فهیمی فر، سپیده؛ غائبی، امیر. (۱۳۸۸). "کتاب های الکترونیکی از دیدگاه متخصصان اطلاع رسانی شاغل در کتابخانه های مرکزی دانشگاه های شهر تهران". فصلنامه علوم و فناوری اطلاعات. دوره ۲۴. شماره ۱. ص ۷۹ تا ص ۱۱۵.

هاشمی، نظام؛ خروطی، فاطمه. (۱۳۹۹). مقایسه انگیزش تحصیلی، خودتنظیمی و خود ارزشمندی دانش آموزان تیزهوش و عادی شهر کرج. فصلنامه نوآوری آموزشی. دوره ۱۹. شماره ۱. ص ۱۴۷ تا ص ۱۶۲.

۵,۲ منابع انگلیسی

Abdollahpour, M. A, Shokri, O 1394, Analysis of Psychometric Characteristics of Student Engagement Lists in Iranian Students. Journal of Education and Learning Requests. Seventh, second, sequential. Vol 1, No 69, Pp. 108-90. (Persian)

Boog, J. (2012). EBook Revenues Top Hardcover. Retrieved from Media bistro: http://www.mediabistro.com/galleycat/ebooks-top-hardcover-revenues-in-q1_b53090.

Dolzan, M., Sartori, R., Charkhabi, M., DePaola, F. (2015). "The effect of School Engagement on Health Risk Behaviors among High School Students: Testing the Mediating Role of Self-Efficacy". *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 205, 608-613.

Garrido, A., Onaindia, E., & Sapena, (2008). Planning and scheduling in an e-learning environment A constraint-programming-based approach, *Engineering Applications of Artificial Intelligence*, 21(5), 733-743.

Goodenow, C. (1993). "The psychological sense of school membership among adolescents: Scale development and educational correlates". *Psychology in the Schools*, 30: 79-90.

Jegede, p. O. (2008). Age and ICT related behaviors of higher education teachers in Nigeria. *Issues in Informing Science and Information Technology*, 7(6), 771-777.

Kaffash, H. (2011). Necessity of product electronic content. *Improvement Technical and Vocational Education*, 6(4), 8-17. (in Persian).

Lee, J., & Shute, V. J. (2010). Personal and social- contextual factor in K-12 academic performance: An integrative perspective on student learning. *Educational psychologist*, 45, 185-202.

Maslach, C., Schaufeli, W.B., & Leiter, M. P, (2001). Job Burnout. *Annual Review of Psychology*, 52, 39-422.

Noland, A. & Richards, K. (2014). "The Relationship among Transformational Teaching and student Motivation and learning". *The Journal of effective teaching an online journal devoted to teaching excellence*, 14(3), 5-20

Qadampour, E, Ghasemi, M, Oakani, P, et al 1396, Psychometric properties Students' Student Excitement Scale. *Quarterly Journal of*

Educational Measurement, Allameh Tabataba'i University. Vol. 8. No. 29, Pp. 184-167. (Persian)

Redecker, C. (2008). Review of Learning 2.0 Practices: JRC-IPTS. Last retrieved May 2009 from: <http://ftp.jrc.es/EURdoc/JRC49108.pdf>

Shaaria, A.; Yusof, N.; Ghazalic, I.; Osmand, R. and Dzahir N. (2014). "The Relationship between lecturers teaching style and Academic Engagement". Social and Behavioral Sciences. 118(1): 10-20

Walker, KW. (2014). "Pearce M. Student engagement in one shot library instruction". The Journal of Academic Librarianship, 40(3-4): 281- 90.

Wang, M. T., Eccles, J.S.)2012(. Social support matters: longitudinal effects of social support on three dimensions of school engagement from middle to high school. Child Development, 83, 877–895.

Wang, M.T.; Willett, J.B. and Eccles, J.S. (2011). "The assessment of school engagement: Examining dimensionality and measurement invariance by gender and race/ethnicity". Journal of School Psychology, 49: 465-480.

Xavier, O. G., Michelle, M. L., Carmen, G., Covarrubias, M. V. (2017). "Positive Emotions, Autonomy Support and Academic Performance of University Students: The Mediating Role of Academic Engagement and Self-efficacy". Revista de Psicodidáctica, 22(1), 45-53.

Zamani,F Norozi,D &Sharfzade,S (2014)Effect on active students learning in math with structuralism approach ICT journal in educational sciences.,5- 23[Persian].